

ВЪЗНИКВАНЕ НА ЕВАНГЕЛСКА ПЕТДЕСЯТНА ЦЪРКВА

в гр. ПЕРНИК

Александър Станков Иванов

София, 2001 г.

Внимание!

Всички права са запазени. Никаква част от този текст не може да бъде разпространявана под каквато и да е форма без предварително разрешение. За повече информация се свържете с нас.

Вместо предговор

Желанието ми да събера и подреда фактите от историята на Пернишката петдесятна църква дойде след едно тържествено честване на 50 годишния юбилей на Съюза на евангелските петдесятни църкви в България през 1978 г. в ЕПЦ гр. Пловдив. Много от старите вярващи ме насърчаваха за тази моя идея и споделяха с мен своите спомени. Самият аз израснах в семейство на петдесятни вярващи. Бях слушал многократно тези истории. Помня много добре някои от ветераните – Емануил Манолов, Никола Ценков, а други по-слабо – Костадин Томов, Донка Кинарева, Харалан Попов. Изключително силно впечатление оставиха в съзнанието ми Тодор Андонов със своята откровеност и прямота, както и Евтим Стойнев. Техните разкази бяха толкова завладяващи и същевременно така семпли ... Само че да се напише история, не е никак лесно. Историята е наука, а науката работи с факти. Проблемът се състоеше в това, че аз имах само разказите на старите вярващи, изпълнени с много вълнуващи моменти и твърде малко точни дати. Разказите им бяха напълно достоверни, но така събраният материал приличаше повече на литературно произведение, отколкото на история. Докато се чудех как да систематизирам събраните данни, една сутрин милицията обискира дома ми за "инкриминирана" литература. Не пропуснаха да запитат: "Какво стана с историята на църквата?" Отговорих: "История се пише трудно, не е по моите сили". Въпреки това, наред с другите религиозни книги, откъгнах известна част и от моите записки. Започнах отново да събирам данни и да възстановявам изгубените. Най-трудно е съпоставянето на данните, с цел датiranje на събитията. Особено в началото, при създаването на църквата, където липсват писмени сведения. По-късно тези материали бяха предоставени на п-р Иван Зарев за написване на "История на евангелските петдесятни църкви в България 1920 –1989".

Отлично разбирам, че работата по този материал все още не е напълно завършена. Предстои и огромна работа по снимковия материал. Въпреки това желая да го предоставя на всеки, който би могъл да извлече полза от него.

Бог да Ви благослови!

Политико-икономически условия

(1912 – 1923 г.)

Възникването на първите евангелски петдесятни общества става в една изключително трудна политическа и икономическа обстановка. Балканската война (1912 – 1913 г.) е последвана от Междусъюзническата (1913 г.). Букурещкия мирен договор (28.07.1917 г.) заставя България да отстъпи Южна Добруджа на Румъния, Сърбия и Гърция си поделят почти цялата Македония. С надеждата да си върне загубените територии, България се намесва в Първата световна война (1915 г.). През 1918 г. БРСДП (т.с.) подбуждат антивоенни демонстрации в София, Сливен, Пловдив и други селища, а също така и бунтове в някои военни части. Следват Владайското войнишко въстание – месец септември и абдикацията на цар Фердинанд в полза на сина му Борис III – месец октомври. На 27.11.1919 г. е подписан Ньойският мирен договор. България губи територии за сметка на съседните държави и се задължава да изплати репарации в размер на 2,25 милиарда златни франка. Следвоенните години са белязани с миньорски и железничарски стачки (1920 г.), преврат и въстание (1923 г.).

Петдесятни мисионери

(1920 – 1924 г.)

В това усилено време от САЩ в гр. Бургас пристигат (1920 г.) Дионисий Заплишний и Олга Заплишная. Олга е българка, родом от Бургас. Те донесат петдесятното учение. Няколко месеца по-късно (1921 г.) пристига и Иван Воронаев. Руснаците правят няколко обиколки из страната и основават петдесятни общества. Престоят на Воронаев е кратък, но полезен. След около година той се завръща в Съветския Съюз, където основава петдесятни църкви. Заплишний остава да продължи започнатото.

В България вече съществуват някои евангелски и адвентна църкви.

Първите църкви

Според проф. Николай Мизов (БАН) първите евангелски петдесятни църкви възникнали в гр. Бургас, с. Меричлери и с. Дивотино.

Безспорно град Бургас е първото място, където се е образувала петдесятна църква. Георги Чернев го нарича "Ерусалимът на петдесятното движение в България".

По реда на възникване на следващите може да възникнат разногласия. Все пак със задоволителна точност може да се каже, че Пернишката петдесятна църква е една от първите. Още от самото начало вярващите от Перник и Дивотино се свързват едни с други. Два фактора спомагат за това: краткото разстояние между двете населени места – само 7-8 км, изминавани най-често пеш по това време; и Държавни мини Перник, които дават работа и на едните, и на другите.

До 1938 г. протоколите изрично упоменават, че всички вярващи от с. Дивотино и гр. Перник са се събирали заедно.

В началото

(1918 – 1921 г.)

Имената на неколцина обикновени мъже се свързват по един изключително интересен начин с началото на петдесятната църква в Перник.

Около 1918 г. Тодор Андонов Минев (Янков) (1891 – 1976 г.) проявява интерес към учението на адвентистите на седмия ден. Успява да заинтригува и Лозан Богданов от с. Дивотино, с когото работят заедно в сепарацията на мината като надзиратели. (Поновото име на тази длъжност е „заведущ смяна“, тогава изпълнявана от някой по-опитен миньор.) Двамата жадуват за повече знания и яснота върху Библейските истини, поради което обредното служение в православната църква не задоволява техните духовни потребности.

Тодор Андонов членува в БЗНС. Бурните събития през 1918 – 1919 г. не го отказват от членството му в партията. В края на краищата това все пак се случва – малко по-късно, около 1921 г. Под влиянието на новите му разбирания за истините на Библията и ценностите на живота, Тодор прави решителен избор – да следва единствено и само Бога. Решението идва тъкмо когато правителството на Александър Стамболийски е на власт и той може да потърси за себе си някаква облага от това. Вместо облага следва уволнение от мината. Занапред трябва да разчита за прехраната си на нивите, които обработва край Перник. Това му предоставя чудесна възможност да размишлява повече време върху Библията.

През 1920 – 1921 г. Лозан Богданов (1895 – 1945 г.) се свързва с Борис Грозданов от с. Вердекал, Софийско. Борис Грозданов, братята му, сестрите му и др. съвсем скоро са приели петдесятното учение от Дионисий Заплишний. Самият Лозан Богданов е кръстен със Святия Дух и става пионер на петдесятното движение в пернишкия край.

Разговорите между Лозан Богданов и Тодор Андонов постепенно прерастват в спорове, кой по-правилно разбира Библията. Тодор започва да отбягва срещите си с Лозан,

поради това, че не може да го обори. Приятелството между двамата се запазва благодарение на Лозан Богданов, който продължава да търси срещи с него.

В годините след Първата световна война в Перник съществува и друга група будни вярващи, чиито духовни потребности не се задоволяват с православната литургия. Повечето от тях са хора от средната класа. Събират се в частен дом, четат и разискват върху Библията. Един от тях, може би най-скромният, е Георги Стоянов Мирковски (... –1946 г.) от с. Мирково. Няма запазени сведения за съмишлениците на Георги Стоянов. С това проличава Божият план да използва по-обикновени, по-прости хора за създаването на църквата в Перник (1Кор. 1:26-29). Георги Стоянов притежава магазин в кв. Бели брег, известен като "кооперацията". В следващите години тя изиграва важна роля за създаването на Евангелската петдесятна църква в гр. Перник.

През 1921 г. в Перник пристига Георги Чернев (1902 – 1986). Току-що е завършил търговската гимназия в Бургас и е назначен като чиновник в счетоводството на мината. По това време Чернев вече е кръстен със Святия Дух. Престоят му тук е кратък и е запомнен с благовестителска дейност.

В търсене на истината

(1921 – 1925 г.)

От Лозан Богданов в Дивотино приемат петдесятното учение най-напред Манол и Величко Георгиеви, след тях Павел Янакиев, Павел и Иван Велинови, Симеон Найденов с тримата си синове – Милети, Петър и Владо, по-късно бащата на Манол и Величко – дядо Георги, също и дядо Веле Младенов. Братята Манол и Величко притежават воденица, в която техни съдружници са Милан Петров от с. Богданов дол и Павел Велинов от махала Бреста. В самото начало новоповярвалите от с. Дивотино ходят пеш през планина Люлин до Вердекал за събрания. По-късно започват да се събират във воденицата, в някой от домовете на вярващите и най-често в старата къща на Манол и Величко Георгиеви.

Веднъж невярващите им съселани решават да отидат и да се подиграват на Лозан Богданов и на другите вярващи, докато те са събрани на молитва във воденицата. Още с първите им крачки в стаята, Лозан Богданов се обръща към тях с думите: "Махни се, Сатано!" Следва кратка молитва: "Господи, покажи им че Ти си Бог!" Мястото се разтърсва от силен трясък. Подигравателите, изплашени, се втурват да бягат. Някои падат на вратата. Случката се помни десетилетия напред от невярващите. Мнозина заявяват: "Признаваме Лозан Богданов за истински вярващ". Отначало Лозан Богданов живее в селото, в бащината си къща, заедно с двамата си братя Иван и Миладин. Иван приема петдесятното учение, а Миладин става противник на двамата си братя. Случвало се Миладин да заварва у дома вярващи, събрани на молитва и да ги изхвърля навън, сграбчвайки ги един по един за дрехите. През 1923 г., поради задълбочаващия се конфликт, Лозан и Иван си построяват къща извън селото, в махала Тенев дол и се

преместват да живеят там, преди още да е изсъхнала мазилката. Новият им дом става място на много благословени събрания, които почти всякога завършват с братска трапеза. По-късно тази традиция се запазва само за тържествената служба на Петдесетница.

Лозан Богданов вече е ръкоположен за презвитер.

През 1925 г. църквата издава кръщелно свидетелство на новороденото бебе Лиса Иванова Богданова.

Връзката с Перник

Освен с братята от Вердекал, благодарение на работата в мината, Лозан Богданов се свързва и с така наречените Белибрежки братя. Ако и да възникват на различни места, двете групи вярващи, скоро се сближават и опознават. Свързват ги много общи богослужения – понякога в Перник, а по-често в Дивотино, където е по-широко. Така те образуват една църква, на която презвитер е Лозан Богданов. Същевременно Лозан Богданов продължава да поддържа връзка с Тодор Андонов. Кани го на техните събрания. Един ден Тодор заявява: "Ако Бог не ме кръсти със Святия Дух като апостолите, няма да вярвам!"

Не е известно кога и как започва тази връзка. Може би Георги Чернев има някакви заслуги за това. С положителност обаче Милан Петров (... – 1938 г.) от с. Богданов дол има дял в това дело. Освен че е съдружник на братя Георгиеви във воденицата, Милан Петров заема някаква висока длъжност в мината. За кратко време е и административен директор. На няколко пъти той осигурява разрешение в читалището на мината да се провеждат събрания, на които желаещите могат да се запознаят с петдесетното учение. Не са запазени сведения как и кога е повярвал Милан Петров. Злополука в мината или заболяване обездвижва частично ръцете му. Въпреки това Милан Петров остава до края на живота си един от най-искрените и ревностни вярващи, несменяем председател на контролната комисия на църквата.

Белибрежките братя

(1921 – 1922 г.)

В тези мизерни следвоенни години името на Перник става символ на "обетована земя" за мнозина обикновени и крайно бедни хора от поречието на р. Струма, пък и от подалечни места, поради това, че мината предлага работа, а с това и парче хляб за препитанието на семействата им. Перник става наистина благословена земя за тези, които заедно с насъщния намират покаяние, спасение и духовни благословения – чрез вяра в Господа Исуса Христа.

Един от тях е Коста Василев Биляров (... – 1943 г.) от с. Берово разположено в западните склонове на планина Руй. Намира работа на рудник "Куциян", където обръща вагоните. Подслон му дава Георги Стоянов. А евангелската вяра приема от Костадин Томов. По-късно вярващите наричат този висок и добродушен човек "брата на любовта" – като апостол Йоан. Избират го за секретар на църквата. Красиво изписаните от него протоколни тетрадки се пазят в църковните архиви.

Мизерията и отчаянието довеждат в Перник също Георги Якимов (1897 – 1953 г.) от с. Мазарчево, Кюстендилско и невръстния му син Стефан Якимов. От люлката до гроба бедността е непрестанен спътник в живота на това семейство. Още като дете Георги чиракува тук и там за да изкара своята прехрана. Женитбата не променя нещата. Двамата слугуват у по-богатите, за да свържат двата края. Отгоре на всичко това през 1920 г. туберкулозата, този страшен бич за това време, отнема живота на неговата съпруга. Седеммесечното им бебе Стефан остава сираче. Самият Георги Якимов е вече болен от тази коварна болест. Търси помощ при свой по-богат роднина, хлебар в гр. Русе, но не намира. През 1921 г. се озовава в Перник. Търси работа и лечение.

Милостивото сърце на Георги Стоянов дава подслон и на тях. Бараката зад магазина в кв. Бели брег става убежище за тях и за Коста Василев. Оказва се, че Коста е чудесен готвач. Така се ражда комуната: парите, които припечелват, слагат в обща каса, хранят се заедно и заедно посрещат всички изникнали нужди. Все по-често скромното жилище се озарява не само от мъждивата светлина на газеничето, но и от истинската светлина на Библията. Георги приема вярата в Спасителя Исус Христос. Лекарите оперират единия му дроб. Настаняват го в санаториум. Прогнозите не са добри. Единствена надежда му дава вярата. И тази вяра го изправя на крака. След изцелението си продължава да работи още 20 години в мината – до пенсионирането си.

Около 1922 – 1923 г. Георги Стоянов построява къща на ул. 7 N 4 (сега "П.К. Яворов" N 37), където заедно с него се премества и комуната, и мястото за богослужения.

Необикновените гости

(1922 – 1923 г.)

Един ден, някъде през 1922 г., Георги Стоянов е подбуден от настойчив вътрешен глас да отиде на гарата. За известно време се бори със себе си, иска го да потисне, но не намира спокойствие, докато не се облече за излизане. Съпругата му Дела го пита: "Къде отиваш?" "На гарата! Бог ми каза да отида на гарата!" – отговаря той и излиза. На гарата сядат на една пейка и започват да чака. "Защо ли дойдох тук?" – чуди се той. В това време пристига влак. Слизат пътници. Двама от тях се отправят към него. Става да ги посрещне. "Кого търсите?" – пита той. "Лицето Георги Стоянов" – му отговарят. "Аз съм, Бог ме изпрати да дойда тук, кажете какво има ..." – и ги поканва у дома.

Двамата пътници са Агоп Куриян и Дионисий Заплишний. Преди да тръгнат от Сливен те са били на молитва и Бог им е казал да отидат в Перник и да потърсят лицето Георги Стоянов.

Дионисий Заплишний посещава няколко пъти Перник. Веднъж, през 1923 – 1924 г., при поредната си обиколка, пернишката полиция го арестува и пребива от бой. Вероятно го подозират, че разпространява комунистически идеи. След този жесток побой Заплишний престоява известно време в с. Момин проход в дома на Годжерови. Остава своя снимка на Годжеров, която надписва: "На добрия ми готвач, на добрия ми гледач".

Като на Петдесетница

(1924 г.)

Условието, което Тодор Андонов поставя, не е опит да постави в неудобно положение своя приятел. По-скоро това е вик на сърцето към Бога. Минават години, а той продължава да се моли искрено и усърдно, Бог да изпълни неговото желание. Един ден през 1924 г. чува глас, който трикратно го уверява, че след няколко дни ще бъде кръстен. В уречения ден (било неделя) Тодор става рано, облича новите си дрехи и подканя своята съпруга Звезда: "Ставай и тръгвай с мене! Днес Господ ще ме кръсти със Светия Дух!" По време на богослужението Тодор пожелава да стане и да прочете пред събранието Псалом 133. Още с първите думи "Ето колко е добро и колко угодно да живеят братя в единомушие ..." чува силно фучене на вятър, обгръща го топлина, езика му се променя ... – също като на Петдесетница.

Изпитания и откровения

(1927 – 1928 г.)

Бурите на живота не отминават Тодор Андонов. Бог сякаш нарочно ги допуска, за да одялат от него един непоклатим стълб на вярата за църквата.

От осемте деца, които им се раждат след сватбата (1909 г.), до края на 1927 г. умират шест. Умират и три негови сестри. Отгоре на всичко това и самият Тодор се разболява от туберкулоза. Докторът му препоръчва да живее някъде отделно, за да предпази другите членове на семейството от заразяване. Отива на егрека, на края на града, с ясното съзнание, че дните му са преброени. Решава, колкото дни му позволяват силите да изкара в пост и молитва. Изминават десетина дни. Точно по времето, когато е на молитва, усеща, че земята силно се разклаща под нозете му и чува глас, който вика: "Земята се тресе пред присъствието Господнее...!" Не се изплашва, а застава на прага на люлеещата се къщурка и слави Бога. (Това е земетресението в Чирпан, 1928 г.) После се връща отново вътре и благодари на Бога за Неговата сила. Тогава чува отново глас: "В разстояние на един месец ще бъдеш изцерен!" Тодор продължава поста и молитвата си 40 дни. Това е време на церение, но и време на духовно укрепване. Бог го дарява с чудни видения. Едно от най-интересните е изпълнено със сцени от книгата

Откровение, която дотогава не разбирал. След оздравяването си, се завръща у дома. Започва да търси работа, но за да започне, му е необходима бележка от доктора. Последният отказва категорично, но и Тодор е упорит, твърди, че е здрав, че Бог го е изцерил. Накрая докторът се съгласява да го прегледа на рентген. Учудването му е огромно. Никаква следа от туберкулозата. Започва работа като училищен слуга. До края на живота си не се е закашлял нито веднъж, нито пък е боледувал.

Тодор Андонов е ръкоположен за дякон в църквата и посвещава всичките си сили и енергия на това служение.

През 1924 г. в Перник се премества да живее Евтим Стойнев Златков (1894 – 1979 г.) от с. Чепино, Радомирско. Работи като коминочистач. Един ден, през 1927 г., някакво момче го спира на улицата, говори му за вяра в Господ Исус Христос и го упътва да отиде в дома на Георги Стоянов, в кв. Христо Ботев, където се събират вярващите. Отива и става един от най-ревностните членове на църквата. В голямото си усърдие Евтим не веднъж коленичва на някой таван, "по-близо до Бога" и се моли горещо. Така – изчернен, с въжето и топуза в ръка, Бог го кръщава със Светия Дух, на един таван.

По-късно изоставя тази професия – работи като общ работник, помощник магазинер – но таванът и изчернените със сажди дрехи оставят най-светъл спомен в живота му. Историята с момчето, което го упътва към църквата остава загадка за него. Никога повече не среща това момче. "Дали пък не е бил ангел от Бога?" – се пита Евтим всеки път когато разказва тази случка.

През 1933 г. Евтим Стойнев е избран за резервен член в ръководството на църквата. През 1936 г. вече е член на Духовния съвет. През 1937 г. завършва курс за библейски работник във Варна, а през 1941 г. е ръкоположен за дякон.

През 1928 г. към комуната на Белибрежките братя се прибавя нов член – Станимир Станков Величков от с. Заногe в Западна Стара планина. Станимир приема евангелската вяра през 1926 г. от Костадин Томов, когото слуша да проповядва в с. Зимевица. Проблема за препитанието стои с особена острота пред него. Не вижда изход. Родителите му са много бедни, не могат да му помогнат. Една вечер, на път за вкъщи, си мисли: "Защо да не се помоля на Бога, Той да ми открие какво да правя?!" На часа свръща от пътя в гората и се моли горещо. В този момент чува глас: "Иди в Перник! Ще намериш хляб и работа!" Оглежда се наоколо. Не вижда никакъв човек. Излиза на пътя. Отново никой. Тогава разбира, че това са Божи думи. Разказва на всички какво му се е случило, сбогува се и тръгва за Перник, без да знае как да стигне до там.

В Перник отново разказва тази чудна история. Намира работа в мината, а братята споделят с него своето жилище. Комуната вече е преместена в кв. Хр. Ботев. По-късно се оженва, наема отделна квартира, отглежда деца и внуци. Неговата дъщеря Елена Манолова, и внучка Емилия Георгиева следват неговия път на вяра и са в църквата.

По-нататък

(1928 – 1931 г.)

Една вечер, през лятото на 1928 г., тъкмо когато си ляга, Тодор Андонов вижда видение: Светлина, която прилича на звезда, го води по познати места, докато спре на едно място от пътеката минаваща през планина Голо бърдо. Ясен глас му съобщава три пъти: "Пътят за Радомир. Лицето Димитър Ангелинов Секирски. Иди да му проповядваш!" Светлината изчезва и Тодор се опомня в леглото си, буден, както и преди видението. Озадачен пита съпругата си: "Къде бях преди малко? Ти видя ли, чу ли нещо?" Тя, разбира се, отговаря, че не е видяла и не е чула нищо. Тодор разбира, че това е знак от Бога.

Сутринта става рано и се стяга за път. Вършитба е. Брат му се ядосва не на шега: "Какъв е този твой Бог! Точно сега ли трябва да отидеш ..." Но Тодор тръгва, без да се колебае. В Радомир е също ден за вършитба. Семейство Ангелинови прибират зърното от хармана. Тодор поздравява, взема една вила и започва да помага. На обяд слагат трапезата. Канят и неочакваният помощник. "Какъв човек си ти ... ?" – пита най-възрастният.

Тодор Андонов споделя благовестието. Слушателите му приемат евангелската вест. Димитър Ангелинов е слушал още на фронта, през Първата световна война, за вярата в Господ Исус Христос. Така се поставя началото на църквата в гр. Радомир.

От Дивотино и Перник евангелската вест се разпространява не само към Радомир, но и към други, по-близки и по-далечни места: гр. Кюстендил, с. Расник, с. Мърчаево, с. Попово, с. Студена и гр. Брезник.

Членство в СЕПЦ

Макар и да е една от първите възникнали в страната църкви, църквата в гр. Перник влиза едва през 1931 г. в Съюза на Евангелските Петдесетни църкви. Вероятната причина се крие може би в желанието за повече свобода и самостоятелност, а може би и в изясняването на някои доктринални въпроси. На 22 Декември 1931 г., в шест часа след обяд, братята от Евангелската петдесетна църква от гр. Перник и с. Дивотино: Лозан Богданов, Величко Георгиев, Манол Георгиев, Симеон Найденов, Павел Велинов, Веле Младенов, Георги Стоянов, Милан Петров, Коста Василев, Георги Якимов, Тодор Андонов, Младен Стоилков, Ванко Стоянов, и Евтим Стойнев, решават да влязат в общия Съюз на Евангелските Петдесетни църкви в България, при условие да останат свободни да не съблюдават някои точки от правилника, с които не са съгласни. Протокола подписват Лозан Богданов – презвитер и председател на Духовния съвет на църквата, Тодор Андонов – подпредседател и Коста Василев – секретар.

Използвани източници

Андонов, Иван Тодоров, интервю, 1980 г.

Богданова, Ана Иванова, интервю, 1980 г.

Величков, Станимир, интервю 1980 г.

Годжеров, Тодор, проповед в Перник, 1980г.

ЕПЦ гр. Перник, Протоколна книга

История на света, ДИ "Д-р П.Берон", София, 1985 г.

Манолов, Александър, интервю 1980 г.

Симова, Райна Георгиева, интервю, 1980 г.

Стефанов, Александър, интервю, 1980 г.

Тодорова, Светла Иванова, интервю, 1980 г.

Чернев, Георги, интервю 1979 г.

Якимов, Стефан Георгиев, интервю, 1980 г.